

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ІНСТИТУТУ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ НІМЕЧЧИНИ ТА УКРАЇНИ

Соціально-економічний розвиток та еволюція цивільно-правових і сімейних відносин в Україні закономірно привели до появи інституту шлюбного договору. Більшість країн світу давно визнали доцільність існування інституту шлюбного договору в законодавстві. Оскільки сімейне законодавство Німеччини подібне українському, пропонуємо зробити порівняльно-правовий аналіз інституту шлюбного договору за законодавствами цих країн.

Дослідження інституту шлюбного договору були предметом розгляду у вітчизняній та зарубіжній літературі таких науковців як І.В. Жилінкова, З.В. Ромовська, С. Я. Фурса, М. В. Антокольська, В.І Борисова, О. В. Дзера, А.С. Довгерт, Л. П. Ануфриєва та інших вчених в сфері цивільного та сімейного права. Але загальна теорія договірних права щодо подружніх договорів в Україні залишається недостатньо розвиненою, оскільки порівняно з іншими країнами, строк існування цього правового інституту в нашій державі дуже короткий.

Інститут шлюбного контракту введено до Кодексу про шлюб та сім'ю України 23 червня 1992 року (Закон України № 2488-12). Значного розвитку інститут шлюбного договору в Україні набув з прийняттям 10 січня 2002 р. нового Сімейного кодексу України (далі – СК України). За своєю юридичною природою шлюбний договір має ряд особливостей (суб'єктний склад, момент з якого він вважається укладеним, його предмет і зміст), що й зумовило його закріплення саме в Сімейному кодексі України.

Розглядаючи предмет шлюбного договору з впевненістю можна сказати, що він має цивілістичний характер, оскільки основу його становлять відносини власності та інші майнові відносини сторін. Шлюбний договір слід розглядати як цивільно-правовий правочин з певною сімейно-правовою специфікою. Має особливий суб'єктний склад – його сторонами можуть бути не лише подружжя, а й наречені, які подали заяву про реєстрацію шлюбу (Кучерук К.І., Нікітіна М. В. Значення та правова природа шлюбного договору // Держава та регіони. Серія: право. – 2009. – № 3 – С. 18).

Відповідно до ч. 2 ст. 92 СК України, на укладення шлюбного договору до реєстрації шлюбу, якщо його стороною є неповнолітня особа, потрібна письмова згода її батьків або піклувальника, засвідчена нотаріусом.

Якщо особи, які не перебувають у шлюбі, звернулись до нотаріуса з проханням посвідчити шлюбний договір, нотаріус вправі витребувати у них докази подання заяви про реєстрацію шлюбу до органу РАЦСу (Бориславська М. В. Загальна характеристика договірного регулювання сімейних правовідносин // Політичні науки. Правознавство. – Вип. 56, т. 69. – С. 197).

Згідно зі ст. 94 СК України, шлюбний договір укладається у письмовій формі і нотаріально посвідчується. Шлюбний договір складають не менш, ніж у двох, а як правило, у трьох примірниках, один з яких зберігається у справах нотаріальної контори, а два інші, що мають силу оригіналу, видають сторонам договору – кожному з подружжя, про що зазначено у тексті договору (Лепех С. Проблеми реалізації прав на укладення та розірвання шлюбного договору // Вісник Львівського університету. Серія юридична – 2008. – № 47 – С. 105-106).

Підтвердженням недостатньо розвиненої теорії договірного права щодо подружніх договорів є відсутність дефініції шлюбного договору в українському сімейному законодавстві. І. В. Жилинкова пропонує наступне визначення: шлюбний договір може розглядатися як згода наречених або подружжя щодо встановлення майнових прав та обов'язків подружжя, пов'язаних з укладенням шлюбу, його існуванням та припиненням (Борисова В.І., Жилинкова І. В. Сімейне право України : Підручник – К. : Юрінком Інтер, 2006. – с.119).

За законодавством Федеративної Республіки Німеччини, шлюбний договір повинен укладатися при одночасній присутності обох сторін і посвідчуватися нотаріусом. Щодо суб'єктного складу шлюбного договору, то можна зазначити наступне, шлюбний вік у Німеччині є однаковим як для чоловіків, так і для жінок і визначається у 18 років, тому, якщо шлюбний вік нижчий, то потрібна згода батьків, усиновлювачів чи опікунів як на укладення шлюбу, так і на укладення шлюбного договору. Оскільки шлюбний договір в німецькому праві охоплює тільки цивільні правовідносини подружжя, визнається можливим укладення шлюбного договору за посередництвом представників на основі довіреності. На одночасну присутність сторін у нотаріуса вказує ст.1410 Німецького цивільного Уложення, не вказуючи при цьому умову щодо обов'язкової явки до нотаріуса саме подружжя (осіб, які мають намір вступити в шлюб) особисто.

Шлюбний контракт Німеччини може вмішувати ті ж положення, що й шлюбний договір за законодавством України. Закон також не допускає будь-якого обмеження прав подружжя. Однак що стосується порядку оформлення шлюбного контракту, то він має певні особливості у порівнянні із законодавством України. Якщо подружжя виключили чи змінили договором законний режим майна, то висувати заперечення щодо третьої особи, з якою один з них уклав правочин на основі таких змін лише у

тому випадку, якщо шлюбний договір був внесений у реєстр майнових прав подружжя відповідного територіального суду, чи якщо третій особі було відомо про шлюбний договір на момент укладення правочину (Олійник О. С. Особливості правового регулювання інституту шлюбного договору в Німеччині: порівняльно-правовий аспект // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Зб. наук. праць. – Івано-Франківськ. – 2009. – Випуск ХХІ. – с.52). Відповідно до ст. 1412 Цивільного кодексу Німеччини відомості про шлюбні договори включені до реєстру майнових прав (Гражданское уложение Германии / науч. редакторы А. Л. Маковский и др., пер. с нем. –2-е изд., доп. – М. : Волтерс Клувер, 2006. – с. 356).

Подружжя, підписуючи шлюбний договір, як в Україні, так і в Німеччині, має на меті змінити встановлений законом правовий режим майна. Але такі дії часто мають значення для третіх осіб, наприклад, для контрагентів за іншими майновими договорами, для виконання судових рішень, виконавчих написів нотаріуса. Отже, виникає питання яким же чином зацікавленим особам отримати інформацію про наявність чи відсутність шлюбного договору. Враховуючи позитивний досвід Німеччини, висловлюємо пропозицію щодо створення Єдиного реєстру шлюбних договорів, який дасть змогу нотаріусам швидко перевіряти наявність чи відсутність шлюбного договору між подружжям та ознайомитися з його змістом у разі укладення договору. В якості альтернативи реєстру шлюбних договорів можна запропонувати створення Єдиного реєстру подружніх договорів, що має містити відомості про всі договори, підписані саме подружжям, наприклад, шлюбні, аліментні, поділ майна, про визначення порядку користування спільним майном та ін.

Карпенко О.І.

*Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
аспірантка кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету*

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З НАДАННЯ ІНТЕРНЕТ-ПОСЛУГ

Останнім часом в просторі життєдіяльності людей, який інтенсивно оновлюється та трансформується, з'явилися нові види послуг, що задовольняють урізноманітнені зростаючі людські потреби. Водночас в цивільно-правовій сфері, цивільному законодавстві з'явилися нові види договорів про надання послуг, раніше невідомих вітчизняній правовій системі. Мова щонайперше іде про електронні, інформаційні послуги та послуги в мережі Інтернет. Аналогічна тенденція простежується і в зарубіжних країнах, де також стрімко зростає частка послуг в майновому обороті, витісняючи торгівлю матеріальними речами і технологією. Ці